

Billedkunsten som eksistentiel nødvendighed – et tilbageblik

Siden jeg kan huske, har jeg undret mig. Ikke blot i den forstand, at verden og mit eget jeg var interessante, men i den mere grundlæggende betydning: de var ikke selvindlysende. Der har ofte været en underlig spænding i mig og i mit forhold til verden.

De fleste mennesker bevæger sig ubesværet i en tavs overenskomst med deres omgivelser. Man handler, taler og reagerer, uden at forholdet mellem én selv og verden bliver et spørgsmål. Man er ganske enkelt hjemme.

For mig har forholdet ofte været skrøbeligt. Som om verden og jeg selv var skjult bag et slør – eller omvendt: alt for overvældende nær.

I mange år forstod jeg ikke mine egne værker. Jeg arbejdede, men kunne ikke forklare hvorfor. Jeg manglede sproget for det, der drev mig. Først senere blev det tydeligt, at billedkunsten ikke var et valg i almindelig forstand. Den var en nødvendighed.

Dette essay er et forsøg på at undersøge denne nødvendighed.

Siddende kvinde der holder en maske, 2026 (ler på papir)

Fænomenologien og det selvfølgeliges skrøbelighed

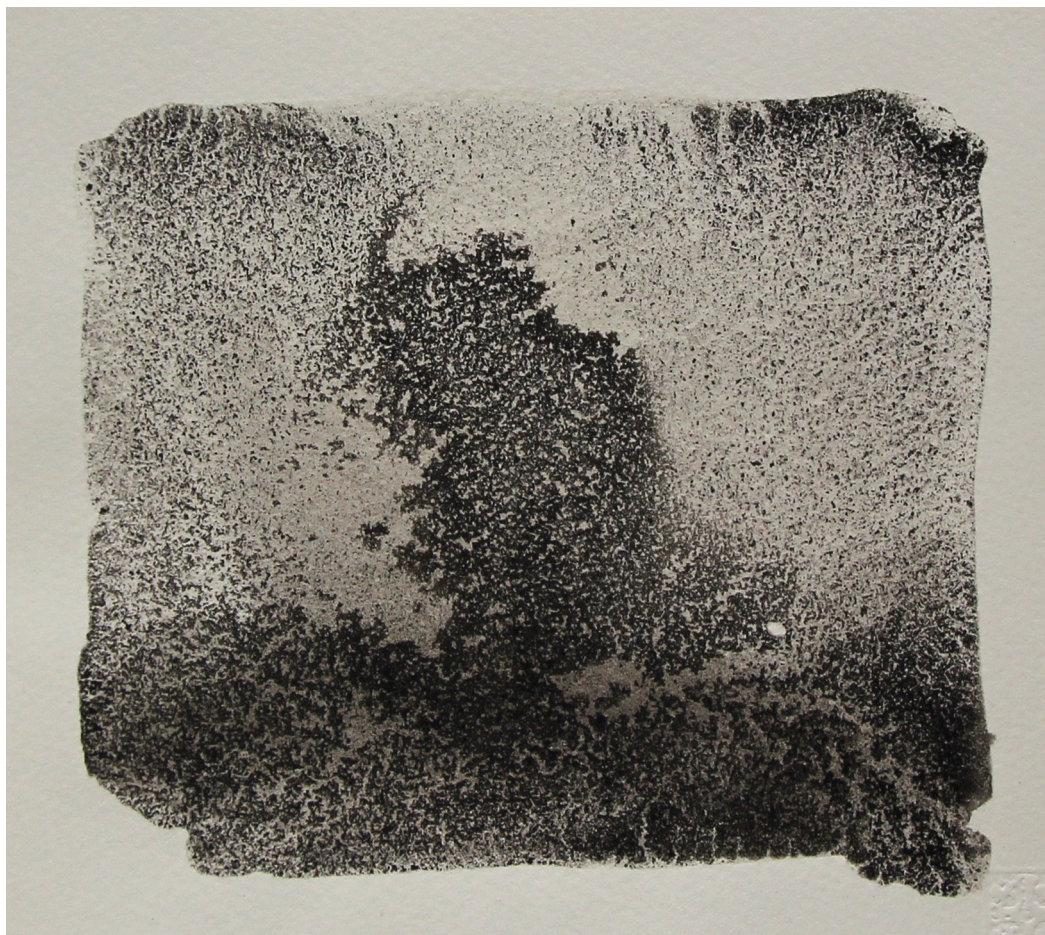
Uden titel, 2014, (ler på papir)

At være menneske er at være indlejret i en verden, man ikke konstant betvivler. Der findes en præ-refleksiv tillid – en kropslig forankring – som gør, at vi kan handle uden at skulle etablere os selv forfra i hvert øjeblik. Denne tavse struktur er fundamentet for al erfaring.

Men hvad sker der, når denne struktur forskydes?

Det er alment menneskeligt at erfare fremmedhed i for eksempel kriser og angst. Nogle mennesker erfarer at selvets forhold til verden imidlertid brydes mere radikalt. I *Det skrøbelige selv – et fænomenologisk studie af det skizofrene spektrum* anvender forfatterne fænomenologien til at beskrive,

hvordan verden kan opleves, når den tavse “common sense” gennem længere tid svækkes. Den naturlige samklang mellem menneske og verden opløses. Grænsen mellem indre og ydre bliver usikker. Verden mister sin selvfølgelighed og træder enten for tæt på eller for langt væk. Betydningerne hviler ikke længere roligt i tingene, men vibrerer. Det, der burde være stabilt, bliver intenst og måske helt opløst.

Uden titel, 2013 (ler på papir)

Man mister den stiltiende sikkerhed og kastes ud i en intens selvbevidsthed – en hyperopmærksomhed på det at være. I psykosens greb gøres erfaringer, der er vanskelige at formidle. Ordene hviler på en fælles verden og når den fælles verden vakler, bliver sproget usikkert. Det var her billedkunsten – og materialet – trådte frem som en mulighed for mig.

Skriget og formen

Membran, 2011 (ler og plastik)

Organisme, 2011 (ubrændt ler og plastik)

I min reol står en bog om nordiske skabelsesmyter med titlen *I begyndelsen var skriget*. På bagsiden står: "I begyndelsen var skriget. Ikke ordet, det færdige resultat, men skriget – det råstof, der kan skabes til ord."

Den tanke resonerer i mig. Hvad gør man, når ordene forstummer? Når en porøs selvstruktur og oplevelse af verden gør det vanskeligt at udtrykke sig?

Hos Edvard Munch i *Skriget* smelter jeget sammen med landskabet. Angsten for den totale opløsning opleves reel. Det er ikke blot et motiv; det er en formgivning af opløsning. Kunsten kan ikke ophæve angsten, men den kan give form og lindring.

Hvor sproget kan opleves som luftigt og abstrakt, er materialet håndgribeligt og konkret. Det kræver ingen logisk syntaks, kun kropslig tilstedeværelse. I arbejdet med materialet opstår et åndehul fra hyperrefleksiviteten – den lammende selv-iagttagelse. Opmærksomheden rettes mod formens krav som proportion, balance og afslutning.

I denne koncentration kan små, afgrænsede kosmos formes – landskaber af genkendelse. Forsøget er at genoprette et forhold til verden og én selv.

Leret som analogi for mennesket og verden

Jeg har ofte spurgt mig selv, hvorfor netop leret blev mit foretrukne materiale. Svaret forekommer næsten selvindlysende: Leret er en symbolsk reference til mennesket og jorden. Skabelsesmyterne fortæller, at mennesket formes af ler og får indblæst liv.

Eva og Adam, 2024 (ler på papir)

Men før symbolikken var der materialiteten. Leret er tungt og genstridigt. Det yder modstand. Det er et konkret og fysisk modspil til angstens intet.

I leret kunne jeg forme et stedfortrædende menneske og en verden. En figur og et landskab, der bar den samme spænding som jeg selv, men som stod uden for mig. Ved at give angsten en fysisk krop kunne jeg flytte den ud af mit indre og betragte den.

Der lå i dette arbejde et håb om forløsning – et håb, som i streng forstand var umuligt. Ingen form kan ophæve lidelsen. Men arbejdet med formen lindrede og forhindrede, at opløsningen blev total. Leret blev et anker, et holdepunkt, når det hele føltes for porøst.

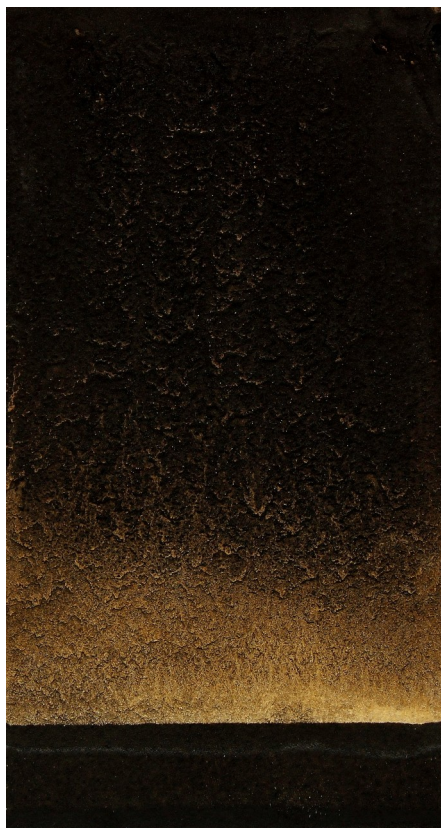
Rustning, 2012 (ler, træ, ler på papir)

Anchorage, 2012 (video, still-billede)

Kunstens nødvendighed

Det æstetiske arbejde blev en bro mellem kaos og orden. Ikke en flugt fra virkeligheden, men en måde at genetablere et forhold til den på. I formgivningen ligger en disciplin: noget begynder, noget afsluttes. En figur har proportioner. Et landskab har en horisont.

Horisont, 2014 (ler på papir)

Form er begrænsning, men også mulighed. Den skaber et rum, hvor noget kan fremtræde.

Med tiden indgik denne praksis i en større bevægelse mod stabilitet. Samtaler og samvær med gode mennesker bidrog blandt andet til at genoprette en grundlæggende tillid til verden. Kunsten stod ikke alene, men den forblev et centralt sted for bearbejdning.

Jeg søgte ikke kunsten for at realisere et talent. Jeg søgte den for at genoprette en sammenhæng.

Fra jord til ord

I dag arbejder jeg også med ordene. Hvor de tidligere syntes utilstrækkelige, oplever jeg dem nu som en forlængelse af det arbejde, der begyndte i materialet. Sproget er blevet stofligt.

Kunsten er for mig en eksistentiel nødvendighed, fordi den gør det muligt at bevare en relation til verden, når denne relation er truet. Den giver mig et sted at stå og udtrykke mig, mens jeg, til stadighed, arbejder mig tilbage mod en mere bæredygtig hjemlighed.

Hjem er måske ikke noget, man én gang for alle besidder. Måske er det noget, der må skabes igen og igen – i jord, i farve, i sætninger og sidst men ikke mindst i samværet med andre.

I den forstand er kunsten ikke en luksus. Den er en praksis i det at høre hjemme i verden.

Safe, 2025 (ler, akvarel på papir)